



LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

NEIŠNAUDOJAMOS GALIMYBĖS APSAUGOTI VANDENS APLINKĄ NUO TARŠOS PAVOJINGOMIS CHEMINĖMIS MEDŽIAGOMIS

2012 m. balandžio 25 d. Nr. VA-P-20-2-5
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant 2011-03-21 pavedimą Nr. P-20-2

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Valdemaras Bačiauskas (grupės vadovas)
Albinas Borisevičius
Aleksandr Gaitanži

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SANTRAUKA

Lietuvos Respublikos aplinkosaugos tikslas – užtikrinti tinkamą aplinkos kokybę šalies gyventojams ir sudaryti sąlygas darniai teritorijų plėtrai – yra numatytas šalies strateginiuose dokumentuose. Šis tikslas negalės būti pasiektas, jei nebus užtikrinta vieno iš svarbiausių aplinkos elementų – paviršinio vandens telkinių (upių, ežerų, tvenkinių, Kuršių marių, jūros pakrančių vandenų) gera būklė.

Pagrindinis paviršinio vandens cheminės taršos šaltinis – gamybinės nuotekos, su kuriomis patekusi į vandens aplinką cheminė tarša savaime nenusikenksmina. Kai kurios cheminės medžiagos turi kancerogeninį, mutageninį ar kumuliatyvinį poveikį, kuriam sukelti gali pakakti ir labai mažos jų koncentracijos. Be to, problemų gali kilti ir dėl to, kad šalies komunalinių nuotekų valymo įrenginiai skirti valyti buitines nuotekas, bet ne pavojingomis cheminėmis medžiagomis užterštas gamybinės nuotekas. Todėl kyla rizika, kad šių medžiagų tinkamai nesutvarkius, jos gali kauptis gamtoje ir tam tikru momentu sukelti ūmų ir ilgalaikį toksinį poveikį vandens organizmams, naikinti biologinę įvairovę, pakenkti žmonių sveikatai. Audito metu vertinome, ar aplinkos apsaugos sistema veikia efektyviai ir užtikrina, kad su gamybinėmis nuotekomis nepatektų į vandens aplinką pavojingos cheminės medžiagos.

Šalies cheminių medžiagų duomenų bazėje 2010 m. buvo įregistruota apie 9000 cheminių preparatų ir beveik 900 cheminių medžiagų. Apie 80 proc. (t. y. apie 700) šių medžiagų yra pavojingos vandens aplinkai, be to, jų nuolat daugėja. Yra sudėtinga ir brangu apsaugoti vandens aplinką nuo tokio kiekio medžiagų, todėl būtina imtis prevencinių priemonių, kad jos nepatektų į vandens aplinką. Lietuvoje jau veikia atskiri elementai, galintys sudaryti prevencinę sistemą, tačiau ji dar nebaigta formuoti.

Vandenų taršos pavojingomis medžiagomis mažinimo programa, patvirtinta 2004 metais, yra vienas svarbiausių tokios galimos prevencinės sistemos elementų. Audito metu nustatėme, kad ši programa turi trūkumų, dėl kurių jos priemonių įgyvendinimas nėra pakankamai rezultatyvus. Pačios pavojingiausios vandens aplinkai cheminės medžiagos vadinamos prioritetinėmis pavojingomis medžiagomis, tačiau minėtoje programoje nenumatytos priemonės ir konkrečios datos nutraukti taršą tokiomis medžiagomis. Be to, programai nenumatyti tikslų įgyvendinimo vertinimo kriterijai, o jos įgyvendinimo priemonių plano pirmaeilės priemonės, nuo kurių didžia dalimi

priklauso kitų priemonių rezultatai, vykdomos gerokai pavėluotai. Dėl to komunalinių nuotekų valymo įmonėms ir regioniniams aplinkos apsaugos departamentams, kurie turi kontroliuoti, kaip cheminėmis medžiagomis disponuojantys ūkio subjektai saugo ar išleidžia į nuotakyną šias medžiagas, trūksta pirminės informacijos apie jas, kad galėtų tinkamai atlikti savo darbą.

Už Vandenių taršos pavojingomis medžiagomis mažinimo programos priemonių įgyvendinimą atsakinga Aplinkos ministerija ir jai pavaldžios institucijos, tačiau ministerija neišnaudoja visų galimybių, kad būtų užtikrinama vandens aplinkos apsauga nuo taršos pavojingomis cheminėmis medžiagomis.

Audito ataskaitoje pateiktos rekomendacijos, kurių tikslas – sudaryti palankesnes sąlygas, kad būtų galima rezultatyviai siekti vandens aplinkos apsaugos: pakoreguoti Vandenių taršos pavojingomis medžiagomis mažinimo programą ir kai kuriuos šią sritį reglamentuojančius teisės aktus.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija parengė valstybinio audito rekomendacijų įgyvendinimo priemonių planą.